

Nr 21

Av herrar Börjesson i Falköping och Persson i Heden, om *ersättning ur dödsbo för viss vård*.

(Lika lydande med motion nr 11 i Första kammaren)

Det finns en relativt stor grupp arbetstagare som står helt utanför det skydd och den trygghet som gällande sociallagstiftning numera erbjuder medborgarna och som man anser bör generellt omfatta alla arbetstagare. Det gäller den kategori arbetstagare som i vedertagen bemärkelse går under benämningen »husföreståndarinna».

Hembiträdeslagen av den 30 juni 1944 undantar uttryckligen »hushållerska eller annan, som självständigt sköter hemmet i husmoders ställe», från den trygghet lagen avser att ge en viss grupp arbetstagare. Undantaget är enligt vår mening mycket väsentligt på grund av att det mycket hårt drabbar en, som redan nämnts, relativt stor grupp människor. Det finns nämligen ett otal exempel på kvinnor som trätt till i husmors ställe och under en lång följd av år med ansvar och kunnighet handlagt skötseln av hemmet mot endast fritt vivre och måhända i vissa fall en ringa konstant ersättning. Detta på grund av att husfadern (änkeman, fränskild eller ungtkarl) mer eller mindre låtit vederbörande förstå, att hon skulle bli rikligt ihågkommen vid hans bortgång. Av den anledningen har hon således inte heller kommit med några anspråk under sina arbetsår.

När så husfadern dör och det visar sig att inget testamente eller andra handlingar föreligger som kan ge stöd åt hans uttalande om gottgörelse till husföreståndarinnan har hon heller inga bevis att grunda ett berättigat krav på. Beklagligt nog händer det också att arvingarna i de flesta fall vägrar godkänna anspråk från husföreståndarinnans sida på skäligen ersättning för utfört arbete, även om löneanspråken begränsar sig till endast de allra senaste åren. Den vanliga invändningen från arvingarnas sida är, att »någon lön inte varit avtalad eller förutsatt».

Husföreståndarinnan ställs då inför alternativen att antingen helt avstå från alla krav på arbetsersättning, ta emot en liten »nådegåva» eller att driva ärendet till process. Med hänsyn till att utgången av en process dels är oviss och psykiskt pressande och dels kan medföra utgifter, som vederbörande inte klarar, böjer hon sig för en erbjuden »nådegåva» samtidigt som hon därmed också ställer sig i tacksamhetsskuld till arvingarna.

Exempel saknas inte heller på hur stoltheten bjudit att tacka nej till dylika gåvor. Respektive husföreståndarinna menar att ett mångårigt,

plikttroget och uppoffrande arbete bör, då det visar sig att medel finns, också kunna ersättas efter rimliga villkor.

Trots att vederbörande arbetstagare alltså bevisligen utfört en arbetsinsats, som borde garantera henne samma trygghet som andra jämförbara grupper, har hon ingen lag att stödja sig på för att komma i åtnjutande av sådant skydd. Enligt vår mening är dessa brister i gällande lagstiftning av så allvarlig karaktär att de snarast bör elimineras. Detta kan inte ske under hänvisning till att frågan kan och bör lösas med regelrätt anställningsavtal från fall till fall. Erfarenheterna har bekräftat att ett sådant resonemang är ett rent önsketänkande. Vid en husmors bortgång träder någon — ofta inom den närstående slakten eller bekantskapskretsen — till utan att man vid det tillfället upprättar något direkt avtal om löneförmåner. I en trängd situation vill vederbörande hushållerska inte heller göra anspråk härpå. Och så fortsätter hon sitt uppoffrande arbete år efter år.

I många fall är förhållandet detsamma när det gäller hemmavarande döttrar. En eller ett par stannar kvar i hemmet för att hålla ihop det hela. Även om resurserna skulle medge det, erhåller de hemarbetande barnen oftast ingen regelmässig ersättning för sitt arbete. Då likvida medel saknas får de nöja sig med fickpengar då och då.

Om vid arvsskifte efter den sist avlidne dennes hemmavarande barn kommer med anspråk på lön för ett visst antal år, blir detta ofta nog avvisat av övriga syskon, som lämnat hemmet, med motivering att de hemmavarande ju haft mat, kläder och husrum. En sådan attityd från syskons sida är ingalunda ovanlig.

Att den hemmavarande dottern avstått bl.a. från utbildning och tänkbart förvärvsarbete för att helt ägna sig åt sina gamla föräldrar, invaliderade syskon etc., tas ingen hänsyn till. I regel är »hemmadottern» efter slutförd arbetsinsats i hemmet också ofta i den åldern att det blir oerhört svårt för henne att omskola sig eller direkt söka sig till arbetsmarknaden.

Vi anser att det genom tillägg i ärvdabalken eller på annat sätt bör kunna beredas denna kategori arbetstagare samma rättigheter och lika trygghet som lagstiftningen erbjuder övriga. Förslagsvis kunde följande tillägg i ärvdabalken ge det åsyftade resultatet: »Till hemmavarande barn som biträtt med hemmets skötsel, liksom ock till hushållerska eller husföreståndarinna, skall för tid de i sådan egenskap varit verksamma i hemmet av oskiftat bo utgå lön med för tiden och orten gängse belopp, för så vitt viss reduktion icke uppenbarligen föranledes av omständigheterna, t.ex. underårighet, oaktat att så icke varit avtalat».

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag rörande sådana lag-

bestämmelser, att person — husföreståndarinna eller hemmavarande barn — som utan lön eller med ringa lön under längre tid haft vårdnaden om åldring eller sjuk person vid den vårdades bortgång ur boets behållning tillförsäkras skälig ersättning för det utförda arbetet.

Stockholm den 12 januari 1966

Bengt Börjesson
i Falköping

Arne Persson
i Heden